

НУРИДДИН ИСМОИЛОВ

БУРГУТ ТОҒДА УЛҒАЯДИ

Саргузашт-детектив роман

Тўртинчи китоб

ТОШКЕНТ — 2019

Исмоилов, Нуриддин.

Бургут тоғда улғаяди: Саргузашт-детектив роман: / Нуриддин Исмоилов. — Т.: 2019.

4-китоб. — 254 б.

ISBN ...

© Н.Исмоилов. «Бургут тоғда улғаяди». 2019.

* * *

Миразиз аламини ичига ютди. «Уйга борганда бу хотиннинг суробини тўғрилайман!.. Ҳали менинг ортимдан қидириб борадиган бўлдимиз? Ҳали мени бировларнинг ёнида шарманда қиладиган бўлдимиз? Йў-ўқ, буни шунчаки ташлаб қўймайман. Терисини шилиб, сомон тиқаман. Қачондан бери гўдаядиган, кеккаядиган бўлиб қолди? Мен бекордан-бекорга Достонникида қолмадим. Сенинг турқитароватингни, ғийбатларга лиммо-лим гапларингни эшитмай, дедим. Сен менинг жонимга тегиб кетгансан. Бирор куним йўқки, сенинг ғурбатларингни эшитмасам. Ҳали уни ундоқ дейсан, бунисени бундоқ дейсан. Бари менинг қариндошларим. Бари менга тааллуқли одамлар. Аммо ўзингникиларнинг ҳаммаси сутга чайилгандай оппоқ. Осмондаги ойда, ёғаётган қорда кир бўлиши мумкин, лекин сенинг уруғинг топ-тоза. Гард юқмаган уларга», дея ўйлаётган Миразиз борган сари бўғилаверди. Борган сари асаб толалари таранглашаверди. Қўллари мушт бўлиб тугилди. Қўйлагининг ёқа тугмаларини ечди. Чуқур-чуқур нафас олди.

— Достон ўртоғингиз, — гап бошлаб қолди худди шу маҳал Рухшона, — бозорда ҳаммоллик қилиб юрган экан.

— Нима бўлибди шунга? Бировнинг чўнтагини кесмабдими? Пора олиб, ҳаромхўрлик қилмабдими? Нима қилибди, ҳаммоллик қилиб юрган бўлса? Айбми шу?! Шу гапириладиган гапми?! Сен билан мендан неча марталаб тоза у! Уқдингми?! Агар мен одамлардан бир-икки сўм пора олмаганимда шунақа гўддаярмидинг? Ойликка, қўл учида кун кўрганамда, гўшт олсам, нон ололмай юрганамда, бировларнинг ҳалол меҳнатини менга гапирармидинг?! Гапиролмасдинг! Шундай экан, тилингни тий! Бўғиб ўлдириб қўймасимдан, оғзингни ёп!

Рухшона эридан бунақа кескинликни кутмаганди. У нолимоқчийди. Ўпка-гина қилмоқчийди. «Сизга одам қури-

ганмиди улфатчилик қилишга», демоқчийди. «Хўп, майли, бирга маишат қилибсиз, ётиб қолишга бало бормиди», демоқчийди. «Кўрганлар нима дейди? Кимсан, прокурор, келиб-келиб бозорда бировларнинг юкини ташиб юрган нусха билан битта дастурхондан нон-туз еб ўтирибди дейишмайдими?» демоқчийди. Бари гаплари ичида қолди. Бўзрайди. Кўзлари жиққа ёшга тўлди. Лаблари титради. Гапириш ўрнига қулт этиб ютинди.

Илгари шундай қилса, Миразиз шаштидан тушарди. Чекарди. У ёқдан-бу ёққа бориб келарди. Кейин ёнига келарди. Елкасига қўлини қўярди. Гапирмасди. Ачомларди. Ана шунинг ўзида кўп гап бор эди. Кечирим ҳам. Кейин иккаласи яна аввалгидай апоқ-чапоқ бўлиб оларди. Бу сафарги ютиниши фойда бермади. «Афтидан, — ўйлади аёл, — Достон ўртоғи роса заҳарлаганга ўхшайди. Унга Моҳирўй ҳам қўшилган. Биладан, қизимга эга чиқишмоқчи. Шунинг учун эримни заҳарлашган. Лекин мен ҳам анойилардан эмасман. Осонгина жон бермайман. Доираю ноғорани бараварига чаламан. Бараварига ўйнайсанлар. Эр-хотин икковингга манави турқи совуқ Миразизни ҳам қўшиб қўяман». Илгари Рухшона эри ҳақида бошқача ўйларди ва бошқаларга ҳам бошқача гапирарди. «Прокурор жаноблари хўп топиб гапиради. Прокурор жаноблари кириб келиши билан уйимиз ёришиб кетади», дерди. Шундай одам пешонасига ёзилганидан ич-ичидан хурсанд бўларди. Ана шундай одам, мана, кўз очиб-юмгунча турқи совуққа айланди.

Уйга етганларидан кейин Миразиз хотинининг суробини тўғрилашга улгурмади. Қўнғироқ бўлди горкомдан. «Зудлик билан етиб келинг. Шошилиш йиғилиш», дейишди. Шу боис Миразиз апил-тапил ювинди-да, кийимларини алмаштириб ташқарига югурди. Бугун якшанба. Бугун хизмат машинаси келмайдиган кун. Лекин машина келибди. Демак, ҳайдовчига ҳам қўнғироқ қилишган. «Тезда бориб, хўжайининг олиб кел», дейишган... Ўзи охириги пайтларда ҳар хил гап-сўзлар урчиб юрибди. Ҳамма бараварига норози. Юртнинг каттаси, тепакал Москвада туриб, тўрт йил олдин айтган эди: «Беш йилдан сўнг, бундан чиқди, тўқсонинчи йилга бориб, бирорта ҳам уйсиз оила бўлмайди», деб. Бу ёғи ҳаммаси тескарисига айланиб кетди. Фар-

ғонада қирғинбарот жанжал бўлди. «Нозик ташкилот»даги таниши бу ҳақда икки ойча олдин айтганди. «Тайёргарлик кўриляпти. Арзимаган нарсадан жанжал чиқарилади. Кўпдан-кўп одамнинг ёстиғи қурийди», деганди. Лекин у ким билан ким уришиши ҳақида айтмаганди. Айтганида нима? Ҳеч нарса ўзгармайди. Фақатгина Миразиз бошқаларга нисбатан олдинроқ биледи қирғинбаротни.

Унинг хаёлидан хотини буткул чиқиб кетди. У ҳозир горкомда нима дейишларини, нимани муҳокама қилишларини ўйларди. «Балки, ёлғиз ўзимни чақиритгандир, — дея ўйлади Миразиз бироздан кейин. — Ҳар қалай, менинг касбимда ишлар бошқаларникига нисбатан кўпроқ бўлади. Кимдир, қаердадир ўғрилиқ қилган. Ёки биров-бировни пичоқлаб қўйган. Охири пайтларда шунақа воқеалар кўпайгандан-кўпайди. Айниқса, савил қолгур ароқни тақиқлашганидан сўнг. Магазинда битта зўравон нақ тўрттасини уриб ағдарибди. Ҳаммаси ана шу ароқни деб. Навбат кутгиси келмабди. Тўғри магазинга бостириб кирибди. Табиийки, унинг йўлини тўсмоқчи бўлишган. Шундан кейин урибди у. Кейин магазинчининг ҳам додини берган. Уни ушлаб келишди. Барзангидай бир нусха экан. Миразиз «Умрингни қамоқда чиритаман», деб унга қарши иш очди. Аммо юқоридан кўнғироқ қилиб: «Салгина шўхлик қилибди, қўйиб юборинглар», дейишди. «Шунақа катта жойда одамнинг бор экан, тўғри базадан яшиги билан олавермайсанми? Базада тиқилиб ётибди-ку», дея кўнглидан ўтказди Миразиз.

У горком идораси ёнида машинадан тушаётганида кўзи «нозик ташкилот»нинг одамига, танишига тушди. Қизиқ?! Негадир у фуқаро кийимида эмасди. Уларнинг кўзи бири-бирига тўқнашди. Бироқ сўрашмади. Тўғрироғи, «нозик» дарров кўзини олиб қочди-да, зиналардан чаққон юриб, тепага кўтарилди. Миразизнинг ичидан бир нима чирт этиб узилгандай бўлди. «Жиддий гап борга ўхшайди. Йўқса, бу ярамас одамга ўхшаб кўришган бўларди», дея кўнглидан ўтказди ва зиналардан бирма-бир кўтарила бошлади.

Йиғилишда горкомнинг роса пўстагини қоқишди. Министрлар советидан одам келган экан. Ўша бошлаб берди. «Ҳамма нарса ташлаб қўйилган. Магазинларга вақтида керакли озиқ-овқат маҳсулотлари етиб бормапти. Заводлар

кўнгилдагидай ишламаяпти», деди. Шундан кейин обком давом эттирди. Эҳҳе, бундай ўйлаб қарасанг, горкомнинг аҳмоқона ишлари жудаям кўп экан. Ҳатто ҳисоблаб охирига етмайсан. У ҳатто катта миқдорда пора ҳам олган экан. Яна чет элдан келадиган сара кийим-кечаклар, оёқ кийимларнинг ҳаммасини унинг ўзи бош бўлиб, устама нархда соттирибди. Ана шу жойда Миразизга битта «шапалоқ» тегиб ўтди. «Ишига совуққон», дейишди. «Кўриб кўрмасликка олган», дейишди. Миразиз терлай бошлади. Агар горкомнинг у билан қуда бўлмоқчи эканини билиб қолишса борми, ўғриликларга шерик қилиб қўйишлари ҳеч гап эмас. Ўзи «пахта иши» энди-энди эсдан чиқаётганди...

Йиғилиш икки соатдан кўпроққа чўзилди. Миразизни тер босди. «Қани энди эртароқ тугаса-ю, кетсам», дея ўйлай бошлади. Аммо аксига олгандай сўзга чиққанлар эринмасдан гапирар, жуда кераксиз, умуман ҳожати йўқ фикрларга ҳам алоҳида тўхталишарди.

Миразиз бўйинбоғи остидаги тугмачани ечди. Ўпкасини тўлдириб нафас олмоқчи эди, бўлмади. «Бу туришда узоққа бормайман, ҳушимдан кетишим аниқ», дея ўйлади у.

Эзмаликларнинг ҳам охири бор экан. Ниҳоят, мажлисни олиб борувчи «Тугади», деди. «Горкомнинг ишда қолишқолмаслигини кўриб чиқамиз. Шунингдек, прокурор жаноблари ҳам тайёргарлигини кўриб турсин», деди.

Миразиз ўзига тегишли бўлган гапни ҳам қулоғининг ёнидан ўтказиб юборди. Ташқарига ошиқди. «Ҳозирча машина ихтиёримда. Фойдаланиб уйгача борволай», дея ўйлаб, эшик томонга югураётганди, биров енгидан тортиди. Қараса, горком иржайиб турибди. «Нимага куйдирилган калладай тиржайди бу?! Ахир йиғилишнинг ярмидан кўпи унга бағишланди-ку. Роса патини юлишди-ку. Иржайишга бало борми? Ундан кўра ҳўнграмайдими? Бор овозда ўкириб-ўкириб йиғламайдими? Ҳой, биродарлар, мен сизлар қўйган айбларнинг ярмидан кўпига умуман қўл урмаганман. Ҳатто баъзи айбларни энди эшитиб туришим демайдимми?..»

— Прокурор жаноблари, мен билан қолсалар, — деди горком тондан тараша тушгандай ва яна иржайишда давом этди.

Уларнинг ёнидан ўтувчиларнинг учтаси тўхтади. Ажаб-

ланишди. Бир прокурорга, бир горкомга қарашди. Биттаси бошини сарак-сарак қилди.

— Эшитдингизми, — деди у сўнгра шеригига, — жаноб эмиш?..

Миразиз шолғомдай қизарди ва горкомни ўхшатиб тузламоқчи бўлганида, бирдан унинг ранги оқараётганини кўрди.

— Эй-й! — дейиши билан горком орқасига қулади.

Яхшики, ёнидагилар ушлаб қолишди. Акс ҳолда, у катта эҳтимол билан бошини ёғоч тўсинга урарди. Чунки оёқлари умуман қийшаймай ағанаётганди. Кимдир «Дўхтир чақиринглар!» дея бақирди. Дўхтир ҳам узоқда эмас экан. Ахир тўртта касалхонанинг бош шифокори йиғилишда иштирок этган эди-да.

Миразиз ташқарига шошилди. Умуман, горкомни касалхонага олиб кетиш ва унинг бундан кейинги тақдири билан қизиқмади. У эртароқ бу ердан кетиши керак эди. Мумкин қадар тезроқ. Яна «Фалончи Пистончиевич, сиз кетмай тулинг», деган гап янграмасидан бурун. Йўқ, у ўзини айбдор ҳис этмаётганди. Шунчаки бу ерда тутолмаётганди. Юраги сиқилаётганди. Бўлмаса, уни танқидга салгина қўшиб кетишди. Бунинг учун қайғурмаса ҳам бўлади. Ахир қанчадан-қанча мажлисларда қатнашган ва бундан баттарини эшитганди.

— Уфф!!! — деди Миразиз машинанинг орқа ўриндиғига ўтирганидан кейин. — Тошмурод, тезроқ ҳайда! Уйга эртароқ борайлик!

— Хўжайин, тинчликми? — сўради ҳайдовчи одатдагидай.

Миразизнинг пешонасига биров ургандай бўлди. Тошмурод илгари ҳам ундан ҳол сўраган. Тинчликми, деган. Лекин ҳозир у қандайдир бошқача айтди. Қандайдир устидан кулгандай эди. Тўхта, бу анавиларнинг одами бўлсачи, атайлабдан... Ҳа, ҳа, худди шундай. Бу йигитни унинг ўзи истаб ишга олмади. Кадрлар бўлими юборди. Миразиз шунчаки эътибор бермади. Унга умуман фарқи йўқ эди ўша кезлари. Бўлмаса, ҳайдовчи энг ишонган одаминг бўлиши керак. Бир нарса-бир нарсалар чиқиб қолади. Ўшаларни бемалол ишониб топширишинга тўғри келади. Бегона, барибир, бегона. У ёнингдан узоқлашиши билан ҳамма

сирингдан бутун дунёни хабардор этади. Ўзингники эса тилини тишлайди...

Миразиз адашмаётганди. Тошмурод Миразизнинг таниши, тўғрироғи, дўсти (сохталигини Миразиз билмайди) «нозик ташкилот»нинг «нозик одами» — Уйғун Чориевга хизмат қилади. Тошмурод айнан Чориевнинг ёрдами билан барча иш олди текшир-текширлардан ўтиб олган. Бошқалар ички ишларга ўтиш учун тўрт-беш минг сўмдан сарфлаганда, у сариқ чақа ҳам ишлатмаган. «Бошида ҳайдовчилик қилиб турасан, кейин кўрсатган кароматингга қараб бошқа ишга ўтасан», деган унга Уйғун.

Тошмурод Миразизнинг уйқудан қачон уйғонишидан тортиб, қачон ётишигача ҳамма-ҳаммаси тўғрисида Уйғунга хабар беради. Ҳар куни. Яна Мавзуна тўғрисидаги маълумотлар ҳам Уйғунда тўлалигича бор. Фақат Фирдавсни билмайди. Билгани ҳуқуқшуносликда ўқийди. Достоннинг ўғли. Достон оддий қишлоқнинг одами. Фирдавснинг сурати унда бор. Уни отасиники билан таққослади. Буни қарангки, улар мутлақо бир-бирига ўхшамас экан. Айниқса, кўзлари. Достонники мунглироқ. Фирдавсники эса қандайдир ёниб турганга ўхшайди. Чориев Фирдавснинг онасини текширишни кўнглига тугиб қўйган. Аммо ҳали текширганича йўқ.

— Кайфиятинг яхшими? — дея сўради Миразиз ҳайдовчисидан мавзунни буткул бошқа томонга буриб.

— Ҳа, яхши, хўжайин. Аслида, хўжайин, мен кайфият нима эканини билмайман, — деб ҳиринглаб кулди Тошмурод.

— Бир ҳисобдан шуниси ҳам маъқул, ука. Кўп нарса билсанг, тез қарийсан. Энди бирорта озиқ-овқат магазинининг ёнида машинангни тўхтатиб юборасан. Мен физиллаб кириб чиқаман.

— Хўп бўлади. Лекин, хўжайин, мен турганда сиз физиллаб кириб чиқсангиз, қандоқ бўларкин?!

— Қаймоқ бўлади, ука, қаймоқ. Умрингда қаймоқ еганмисан? Емагансан. Еганинг қаймоқ эмас. Чунки бозордагилар тоза қаймоқ сотишмайди. Сотишаётгани қаймоқ эмас, алламбало. Магазиндаги эса умуман бошқа бир нарса. Мен сенга ҳақиқий қаймоқни едираман. Энди айтганимни қилгин-да, шундай магазиннинг ёнида тўхта. Ана, келиб қол-

дик ўзи.

Миразиз машинадан тушиб, ўпкасини тўлдириб нафас олди-да, тепасига катта ҳарфлар билан «Озиқ-овқатлар» деб ёзиб қўйилган пишиқ гиштдан қурилган икки қаватли бино томонга кета бошлади. У магазин пештахталари бундан уч-тўрт йил аввалгидай тўлиб-тошган, деган хаёлда эди. Йўқ, Миразиз осмондан тушиб қолгани йўқ. Шунчаки хаёли қочди. Шу боисдан ҳам шундай деб ўйлади. Ҳатто магазинга кирганидан кейин тўғри сотувчининг ёнига бориб:

— Анави зорманда шишадан иккита бериб юборинг, — деди.

Магазинчи кулди. Оқ халатининг кўкрак чўнтагидан кўзойнагини олиб, бурнининг устига қўндирди-да, деди:

— Ака, у нарса отлиққа йўғ-у... Кечирасиз, сиз отлиқ-сиз, лекин йўқ-да. Бўлганида бу ерга ҳатто эшикдан киролмасдингиз. Шунга минг бор узр. Лекин кейинги сафарга бир-иккита...

Магазинчи гапини охирлатмасидан Миразиз пештахталарга қаради. Қарийб бўм-бўш. Чунки бир-икки жойда кўк чой, эски печенье, қачон келтирилгани номаълум бўлган конфет турарди.

Миразиз томоқ қириб қўйди-да:

— Ўзингизга олиб қўйганингиздан бераверинг. Кийимимга эътибор қилманг. Ҳозир менга жудаям зарур, — деди.

— Сиздай одамнинг гапини икки қилиш ноқулай. Менда юмшоқроғи бор.

— Эй-й, айнан мен шу юмшоғини сўраётгандим-да. Ўткири ўткирлик қилади.

Магазинчи омборхонасига кириб кетди-да, иккита шиша кўтариб чиқди ва иржайганча қўлидагиларни Миразизга узатди. «Пули керак эмас. Меҳмон қилай сизни», деди. Шундай эса-да, Миразиз битта беш сўмликни кассанинг ёнига қўйди ва шишалардан бирини очиб, шу ернинг ўзидаёқ сипқорди. Иккинчисини қўйнига солиб кетмоқчи бўлди-ю, ниятидан қайтди. «Анави валакисаланг етказадиган жойига етказиб, магазинчини қийнаб юрмасин», деган ўй келди хаёлига ва иккинчисини ҳам бўшатди. Кейин магазинчига раҳмат айтиб, эшикдан чиқди. Унинг кайфияти бироз жойига тушгандай эди. Лекин, барибир, қово-

гини осилтириб олди-да, машинага ўтирди.

«Уйга бориб ухлайман, ҳаммасини эсимдан чиқазаман», деб ўйлаганди. Аммо эшиги ёнида горкомнинг эркатой ўғли — Комил турибди. Қоп-қора костюм-шим, оқ кўйлак кийган. Бўйинбоғ таққан, сочини силлиқ тараб олган эди у. «Чўтир башарангга шунақа кийинганинг сира ярашмабди», хаёлидан ўтказди Миразиз ва:

— Нима қилиб турибсан? — дея сўради Комилнинг са-ломига бошини ирғаб жавоб бераркан.

— Мавзунада ишим бор эди, — деди йигит безрайиб.

— Мавзунада ишим бор эди?! — деди шу заҳоти пешонаси тиришиб, кўзи олайган Миразиз.

* * *

Фирдавснинг қони қайнади. Яна ўша устозининг гапини эслади. «Оғир бўл. Мулоҳазали бўл», деганди у. «Ҳозир ҳеч қаерга бормаслигим керак. Аввал ўзимга келиб олай. Йўқса, бировни бекордан-бекорга хафа қилиб қўйишим мумкин. Яхшиси, уйга қайтаман. Шошадиган жойим йўқ. Бир-икки соат дам оламан. Бироз ётаман. Яхшилаб режа тузаман. Ана ундан кейин пулни эгасига олиб бориб бераман», дея кўнглидан ўтказди.

Қайтди. Уйига кириши билан ойисига дуч келди. Ойиси бирор нима сўрамади. Фирдавс ҳам ҳеч нима демади. Индамай хонасига ўтиб кетаётганида Моҳирўй уни тўхтатди.

— Менга бер, — деди ўғлига.

— Нега? — деди Фирдавс ҳайрон бўлиб.

— Керак, болам, бер.

— Ойи, пулни Миразиз амаким ташлаб кетмаган, — деди бирдан қизарган Фирдавс.

— Биламан ким ташлаганини. Сен беравер.

Ўғил ноилож чўнтагидаги пулларни чиқазиб, бошини эгганча ойисига узатди.

Моҳирўй шу заҳоти ортига бурилиб, шошилганча хонасига кириб кетди.

Фирдавс онаси уйдан чиқиб кетганини кўрмай қолди.

Моҳирўйнинг кўзига ҳеч нарса кўринмасди. Алами бўғзига тикилиб қолган эди. Шу боис таксига ўтирди. Унинг ёнида пули йўқ эди. Олиб чиқмаганди. Умуман эсида ҳам йўқ эди. Фақат Миразизнинг уйига яқинлашганида ёдига тушди. Юзи қизарди. Титраётган лабини тишларкан, ўйла-

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/uz/asar/4722> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/4722> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную
версию можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/4722>